

A ROMÁN–MAGYAR HATÁRON ÁTSZÖKNI PRÓBÁLÓK TÖRTÉNETEINEK FELKUTATÁSÁT IS SZORGALMAZTÁK A TEMESVÁRI EMLÉKHÉTEN

Külön bíróságot „érdemel” a kommunizmus

A kommunizmus bűneit feltáró és számonkérő nemzetközi bíróság felállítását szorgalmazták az 1989-es forradalom 30 éves évfordulója alkalmából Temesváron zajló rendezvénysorozat résztvevői. Tőkés László az emlékezetpolitika kapcsán fontosnak nevezte a román–magyar határon átszökni próbálók ügyének felkutatását.

» KRÓNIKA

Az út a szabadság felé címmel nemzetközi tudományos konferenciát tartottak a hétvégén Temesváron az 1989-es forradalom és rendszerváltás 30. évfordulója alkalmából megszervezett emlékhéten. A Temesvári Műgyetem Béga-parti modern könyvtárépületének egyik amfiteátrumában Nicolae Robu, a bánsági város polgármestere felidézte, hogy a temesvári műgyetem építészhallgatójaként élte meg a '89-es eseményeket. „Örültünk mindannyian, hogy történik valami, tiszta volt számunkra a kommunizmus bukása, és azt akartuk, hogy ne maradjunk sziget a többi országhoz viszonyítva. December 16-án mindez felerősödött, majd az utcára vonultunk az egyetemistákkal” – mondta az előljáró az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács által megszervezett rendezvénysorozat. Robu szerint Temesvár sokszínűségét az adja, hogy több nemzet lakosai élnek egymás mellett békében. „89-ben sem kérdezte senki, hogy kinek mi a hitvallása, ki milyen nyelven beszél, mert a cél közös volt, hogy az elnyomó rendszerrel szemben visszanyerjük a szabadságunkat” – fejtette ki Nicolae Robu.

A mi berlini falunk

Tőkés László egykori temesvári református lelkipásztor előadásában emlékeztetett: a temesvári egy házmegye 1988 szeptemberében memorandumot fogadott el a Ceaușescu-féle falumbólás ellen, amit megszavazott az egész papság. „Addig senki nem mert a diktátorral szemben intézményes módon fellépni” – mutatott rá az EMNT közleménye szerint a három évtizeddel ezelőtti népfelkelés szikrája, hozzátéve, ezekben a nehéz időkben sokat jelentett a lengyel katolikus egyház ellenállása. Az emlékezetpolitika kapcsán kiemelte: nemcsak a Csehország határain át menekülő sorsának és igazságának ügye fontos, amit dicséretes módon kutatnak és tárnak fel, hanem a román–magyar határon átszökni próbálóké is. „Ezrével szenvedtek halált a menekültek Románia határain 1989 előtt, sokakat megkínóztak és elítéltek. Ez pont olyan drámai jelenség volt, mint a berlini falon való menekülés” – mondta Tőkés László, hangsúlyozva, szűkségi bírósághoz hasonló, a kommunista bűnökét vizsgáló ítélőszék felállítására.

Lukasz Kaminszki, az Európai Lelkiismeret és Emlékezet Platformja

elnöke elmondta, különböző fórumokon próbálnak a kommunista rendszerek áldozatainak igazságot szolgáltatni. „Elég jogi eszköz áll rendelkezésünkre, különösen a nemzetközi jog és az emberiség ellenkövetett bűnök számonkérése keretében. Ez a konferencia egy hosszú feltáró és rögzítő folyamat állomása. Beszélünk kell minden egyes személy bátorságáról, aki mert ellenállni, és az akkori temesvári lakosok bátorsága vitathatatlan. Emlékezni kell az áldozatokra, és köszönettel tartozunk Tőkés Lászlónak, híveinek, Temesvár polgárainak” – hangoztatta Lukasz Kaminszki.

Florian Mihalcea, a Temesvár Társaság elnöke maga is sürgette egy, a kommunizmus bűneit feltáró és számonkérő nemzetközi bíróság felállítását. A Nicolae Robu polgármester által pozitívként említett multikulturalizmus kapcsán elmondta, az elmúlt 30 évben megváltozott Temesvár is. Miközben 1989 előtt románul, magyarul, németül, szerbül, bolgáru, szlovákul, ukránul, cigányul stb. beszéltek az utcán, és a temesváriak könnyen váltottak az egyes nyelvek

Megrendítő drámák

A kommunista rendszer válsága című panelbeszélgetésen – amit Anna Piekarska, a Lengyel Nemzeti Múzeum igazgatóhelyettese moderált – Brîndușa Armanca író, szerkesztő, a Temesvár Társaság tagja elmondta: kizárólag az újságírók érdeklődtek az iránt, hogy mi történt azokkal a személyekkel és családokkal, akik 1989 előtt megpróbálták átszökni a román határon, illetve hogy milyen sors várt rájuk azokban az országokban, ahová menekültek. „Újságíróként megrendítőnek találtam azokat a drámákat, amelyeket a meghurcolt személyek történeteiből ismertem meg” – hangoztatta Armanca. Előadásában részletesen beszélt arról, hogy a Szekuritáté és a hadsereg levéltárában részletes dokumentumok vannak arról: kik próbálták átszökni a zöldhatáron, mi történt azokkal, akiket elkaptak. Ezekhez a dokumentumokhoz viszont az áldozatok családja nehezen fér hozzá.

Csóti György volt országgyűlési képviselő, a budapesti Kisebbségi Jogvédő Intézet elnöke a Magyarországon zajló átmenet kapcsán el-

» „Ezrével szenvedtek halált a menekültek Románia határain 1989 előtt, sokakat megkínóztak és elítéltek. Ez pont olyan drámai jelenség volt, mint a berlini falon való menekülés” – mondta Tőkés László.

vetően azt mondta, három évtized elteltével elérkezett az ideje annak, hogy szakítsunk a Nyugat „öndicsérő és önfelmentő hazugságával”. Közölte, a közép-európai nemzetek 30 éve legyőzték a világtörténelem legaljasabb totális diktatúráját, kivették a személyes és a közösségi szabadságukat is. „Európa a szabadság igazi kontinense, de a szabadság szele valójában Közép-Európa felől fúj. Európa újraegyesítése nem a Nyugatnak, hanem a közép-európai országoknak köszönhető. Európa vagy közép-európai lesz, vagy sikertelen lesz” – vélekedett a politikus. Hozzátette: nincs közös európai szabadság Tőkés László nélkül, aki a romániai forradalom hőse. „Fejet kell hajtanunk az erdélyi, magyar, lengyel- és csehországi egyházak küzdelme előtt, ami nélkül nem lehetett volna megbuktatni a kommunizmust” – közölte az európai parlamenti képviselő. Pavel Zacek csehországi parlamenti képviselő elmondta, hogy a bársenyos forradalom után országában egy poszt-kommunista állam jött létre, ahol a kommunisták még mindig jelentős politikai erővel bírnak, bár épp a múlt évben szerepeltek leggyengébben a választásokon.

Négyszázezer informátor

Az Ellenzék a kommunizmusban című panelen Marius Oprea történész, politológus, a kommunizmus bűneit kutató romániai központ vezetője a sztálinizmusban kibontakozó terrortól beszélt. A romániai áldozatok nagy része 1965 előtt hunyt el, 4842 személyt börtönöztek be, sokakat úgy küldtek el koncentrációs táborba, hogy nem hoztak előzőleg ítéletet. A politikai rendőrség emberei nyolcezer embert végeztek ki mindenféle jogi eljárás nélkül. 1965 után a Szekuritáté munkamódszert váltott, 400 ezer informátora volt. Oprea részletesen beszélt azoknak a síroknak a feltárásáról, amelyekbe a volt titkosrendőrség által meggyilkolt emberek – köztük az 1947 utáni fegyveres ellenállók, bujdosók – holttesteit temették. A temesvári forradalmi emlékhét keretében a Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színházban bemutatták a Temetetlenek című, műfaji meghatározása szerint dokumentarista alapú kísérleti-performatív színházi előadást a kolozsvári Vároterem Projekt előadásában, amelyet Lovassy Cseh Tamás írt és rendezett.

Tegnap este lapzártánk után a tervek szerint felavatták a Makovecz Imre által tervezett Új Ezredév református központ templomépületét, az ünnepség díszmeghívottja Potápi Árpád János nemzetpolitikáért felelős államtitkár és Németh Zsolt, az Országgyűlés külügyi bizottságának elnöke. A 22 éve megkezdett, részben a magyar kormány támogatásával megvalósuló ingatlanegyüttműködés koncert- és rendezvényterem, klubhelyiség, illetve két olyan épületrész is tartozik, amelyben szálláshelyeket alakítottak ki.

Az előadók szerint a temesvári konferencia egy hosszú feltáró és rögzítő folyamat állomása

közt, jelenleg a Bánság fővárosának lakossága 85 százalékban román, de ennek a városnak is, mint bármelyik másiknak, van egy olyan demográfiai határa, ami fölött már nem tudja kulturálisan integrálni a máshonnan érkezőket, ezért a kulturális, konfeszcionális miliő megváltozott, egyszerűsödött.

A Temesvár 30 emlékhét keretében bemutatták a Soha nem felejtünk című, eddig 8 nyelven kiadott olvasókönyvet, amelynek célja felkelteni a fiatalok érdeklődését Európa történelme iránt. Húsz olyan élettörténetet válogattak össze 16 országból, amelyeket a totalitarizmus által sújtott személyek szolgáltattak. „Olyan emberek történetei ezek, akik – másokkal ellentétben – elég szerencsések voltak ahhoz, hogy túléljék a totalitarista rendszereket” – jelentette ki a műfajilag is sokszínű kiadványról annak magyar fordítója, Prohászka-Rád Boróka.

mondta, a „gulyáskommunizmuson” belül jól éltek az emberek, de 1990 tavaszán Magyarország adóssága 21 milliárd dollárra nőtt. Ennek és az európai változásoknak a súlya kezdte agyonnyomni a Kádár-rezsimet, amit végül békés politikai átmenettel számoltak fel. Romániában Tőkés László volt az, aki ezt a folyamatot elindította, ám 1989 decemberének végén már a kommunisták puccsba vitték át a temesvári forradalmat, és Ion Iliescu vette át a hatalmat. Emlékeit felidézve azt mondta: „Euforikus állapotba kerültünk, azt hittük, hogy minden megváltozik. Aztán jött a marosvásárhelyi pogrom, és a román sovinizmus kimutatta a foga fehérjét” – hangoztatta Csóti György.

A szabadság szele Közép-Európa felől fúj

Deutsch Tamás, a Fidesz alapító tagja az „emlékezni gyűltünk össze, emlékezni és ünnepelni” kijelentést kö-

» „Európa újraegyesítése nem a Nyugatnak, hanem a közép-európai országoknak köszönhető. Európa vagy közép-európai lesz, vagy sikertelen lesz” – vélekedett Deutsch Tamás.

EMNFTOTO: